

SI TRAP

Jubileumeditie 2024

Een jaar vol
activiteiten

10 historische
branden

De buurvrouw
van Dirk

Hoera! Wij zijn jarig!
150 jaar BAA

BRANDWEER

Amsterdam-Amstelland

INHOUDSOPGAVE

6

14

- 3 Inleidend
- 4 Het jubileumjaar
- 6 Jan Heukelom blikt terug
- 8 Stad vol kazernes
- 11 De buurvrouw van Dirk
- 12 Ontwikkeling van het brandweerkantoor
- 14 Dubbelinterview: net nieuw versus zeer ervaren
- 16 Tien historische branden
- 20 Vijftig jaar onder water
- 23 De vrijwillige brandweer in woord en beeld
- 26 Elk jaar iets duurzamer
- 28 De brandweer in 2174

20

28

Colofon

Sitrap is een uitgave van Veiligheidsregio/ Brandweer Amsterdam-Amstelland en wordt verspreid onder alle personeelsleden.

Oplage:
1.600

Hoofdredactie:
Carmen Westra

Eindredactie:
Jeroen Kleijne

Aan dit blad werkten mee:
Lesley Cordewener
Paul Kangangi
Gerard Koppers
Miralda Kuils
Stephan Mersie-Baarse
Johanna Nikolov
Liora Razi

Vormgeving:
De Beeldsmederij, Purmerend

Druk:
Drukkerij De Bink, Leiden

Foto cover:
Johanna Nikolov

Beeldmateriaal:
Vermeld bij de foto

Redactieadres:
Ringdijk 98
1097 AH Amsterdam
T (020) 555 66 14
F (020) 555 68 63
E sitrap@brandweeraa.nl

©2024 Veiligheidsregio / Brandweer
Amsterdam-Amstelland

twitter.com/BrandweerAA
facebook.com/brandweeramsterdamamstelland
instagram.com/brandweeraa

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of kenbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inleidend

Beste collega's, oud-collega's en verwanten,

Het is mij een eer jullie welkom te heten in deze jubileumeditie van de Sitrap. Dit jaar vieren we namelijk een groot feest: 150 jaar Brandweer Amsterdam-Amstelland!

Het is een jubileum waar we lang naar hebben uitgekeken en een mijlpaal die we niet stilletjes aan ons voorbij laten gaan. Want wat hebben we toch veel met elkaar meegemaakt. Mooie herinneringen en impactvolle gebeurtenissen tekenen onze brandweersheid.

Dagelijks werken we met z'n allen hard aan een veilige stad. Voor elkaar en voor alle inwoners en bezoekers van onze regio. Want waar we in de zeventiende eeuw ooit gestart zijn met een vrijwillige brandweer gericht op Amsterdam, zijn we gegroeid naar een regionale brandweer van en voor zes gemeenten. Van rijen blusteams met emmers in de hand, naar een moderne organisatie met verschillende specialisaties. Sinds 2019 zijn we uit een diep dal geklommen; we staan er op dit moment goed voor. Dat noem ik een levensloop waar we trots op kunnen zijn.

Dit jaar mogen we dus best even stilstaan bij alles wat we tot nu toe samen gecreëerd hebben. Het projectteam 150 jaar BAA heeft flink uitpakket om samen de eerste mooie herinneringen te maken voor de komende 150 jaar. Onze toekomst geven we zelf kleur. Vandaar dat je een speciale kleurplaat in dit jubileumnummer kunt vinden. Kleur hem zelf in of laat dit aan je kinderen over.

We nemen veel moois mee naar de komende 150 jaar, maar de Sitrap zal daar geen onderdeel meer van uitmaken. Ons clubblad kon op steeds minder belangstelling rekenen. Natuurlijk blijven we zoeken naar andere manieren om met elkaar te communiceren. Deze jubileumeditie is voor Sitrap een waardige afsluiter.

Voor nu feliciteer ik ons allemaal met het jubileumjaar en hoop ik jullie te zien op een van de evenementen die we dit jaar hebben georganiseerd.

Met vriendelijke groet,
Tijs van Lieshout

150 jaar brandweer: Een jaar van vieren en verbinden

We hebben dit jaar iets speciaals te vieren: ons 150-jarig jubileum. De verantwoordelijke projectleider Ryan de Haan deelt zijn verhaal over dit bijzondere jaar en licht alvast een tipje van de sluier op over de activiteiten die we kunnen verwachten. 'Duizenden verhalen van mensen vormen de brandweer zoals die nu is.'

Tekst Miralda Kuils Beeld Paul Kangangi

Wanneer is de brandweer eigenlijk echt jarig? "De officiële 'verjaardag' van Brandweer Amsterdam-Amstelland is op 15 augustus, maar wij nemen een groot deel van het jaar de tijd om hier aandacht aan te besteden. Dit is een kans om te verbinden, maar ook een moment waarop iedereen trots kan zijn op de huidige brandweer, onze rijke geschiedenis en onze toekomst."

Voor wie is het jubileum bedoeld? "In onze organisatie werken verschillende mensen met verschillende banen, vaardigheden en karakters. Ik wil ervoor zorgen dat iedereen iets van zichzelf herkent in de geplande activiteiten. Want iedere medewerker heeft een eigen verhaal en het jubileumjaar gaat niet over één enkel verhaal, maar over de duizenden verhalen van mensen die de brandweer vormen zoals die nu is. Dat vind ik mooi, maar ook spannend."

Wat staat er allemaal op de planning? "We beginnen ons jubileumjaar met de officiële opening van kazerne Dirk op 15 maart. De pas gerenoveerde kazerne is één van de mooiste en oudste brandweerkazernes in Europa. Dirk heeft een speciale plek in de harten van veel mensen en is heel belangrijk voor de brandweer. Met 'Kazernes in de spotlights' krijgt iedere kazerne vervolgens de mogelijkheid om een leuke activiteit te organiseren voor de buurt. Zo laten we zien dat we meer zijn dan alleen een gebouw, wij zijn óók inwoners. En natuurlijk is er ook een groot feest voor alle collega's. Wij zijn op dit moment druk bezig met de voorbereidingen. Binnenkort krijgen jullie er meer over te horen."

Komt er ook een jubileumboek? "Het is traditie om een boek te schrijven, maar we willen nu iets nieuws en interactiefs. Daarom introduceren we een interactieve wandeltoer met 'augmented reality'. Door deze tour kun je de brandweergeschiedenis op specifieke plekken in de stad

zien en ervaren. Het is een cadeau aan de stad, die onze geschiedenis in elke straat en buurt herbergt. We lanceren daarnaast nog een videopodcastserie van acht afleveringen, onder de titel 'Het incident van mijn leven'. Daarin delen collega's uit de uitrukdienst persoonlijke ervaringen."

Hoe is het om projectleider te zijn van dit jubileumjaar? "Een hele eer omdat de brandweer een onderdeel is van de geschiedenis van Amsterdam-Amstelland. Ik vind het erg leuk om dit te doen. Niet alleen natuurlijk, maar vooral ook met de projectteams en iedereen die er op wat voor manier dan ook bij betrokken is. Soms denk ik: ik ben maar een 'prairie boy' uit Canada die vijftien jaar geleden in Nederland is neergestreken en nu werk ik in deze bijzonder rol, samen met de beste collega's. In oktober geven we trouwens het verjaardagsstokje over aan de gemeente Amsterdam die in oktober 750 jaar bestaat. Een speciaal moment omdat de stad zo'n belangrijk onderdeel is van ons 150-jarig bestaan. En wij onderdeel zijn van de historie van Amsterdam."

Wanneer is het jaar voor jou geslaagd? "Hopelijk krijgt iedereen het gevoel dat het niet alleen een leuk feest of een mooi jaar is, maar voelt het vooral als een mooi moment waarop we verbinding met elkaar hebben in wie wij zijn en wat wij doen. Dat iedereen denkt: de brandweer is van mij, ik ben óók de brandweer. We zijn allemaal onderdeel van de geschiedenis en van de toekomst. En ik hoop dat mensen zich realiseren dat wij ons best hebben gedaan om er voor iedereen een mooi jaar van te maken."

Hoe zien de volgende 150 jaar eruit? "Het zal waarschijnlijk een 'rocky road' blijven en we zullen het samen moeten blijven doen. Maar wij brandweermensen gaan altijd door en dat zie je aan waar we nu zijn. Dat geeft mij niet alleen hoop, maar ik ben ook heel trots hoe ver we gekomen zijn."

Een rijke geschiedenis In de videopodcast '150 jaar brandweer' neemt brandweehistoricus Gerard Koppers je mee in de rijke geschiedenis van Brandweer Amsterdam-Amstelland. Scan de QR-code om de aflevering te beluisteren en te bekijken.

Jan Heukelom: 'Ik kijk nog steeds met een brandweerbril naar de stad'

Zelfs zeventien jaar na zijn pensioen heeft Jan Heukelom (75) nog geen afscheid genomen van de brandweerorganisatie. De voorzitter van huisjesvereniging Het Brandpunt bewaart warme herinneringen aan de saamhorigheid en collegialiteit. Het brandweervak was voor hem echt een jongensdroom.

Tekst Jeroen Kleijne **Beeld** Dennis Lubbers

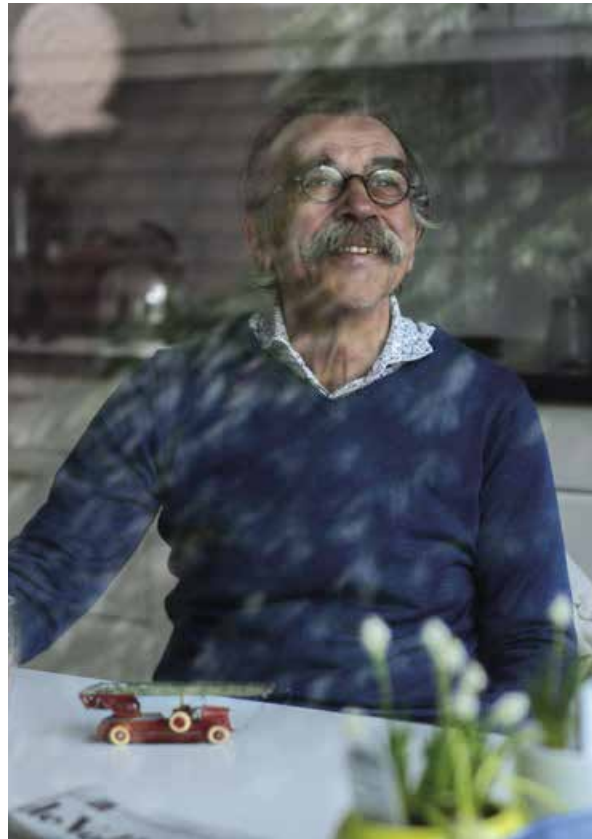
"Als klein jongetje was ik al gefascineerd door de sirene van de brandweer – de tweetoon – en de grote bel op de autospuit. In Amsterdam-Oost kwam die vaak voorbij rijden. Op Koninginnedag hield de brandweer demonstraties, op de binnenplaats van oud-Willem. Daar ging ik altijd naartoe met mijn moeder, wiens opa ook brandweerman was. Volgens haar had hij zelfs model gestaan voor het marmeren beeld bij het graf van meneer Parel op de Oosterbegraafplaats, een omgekomen brandweerman."

Directie Brandweer

Na de Mulo en de MTS solliciteert Jan in 1969 voor het eerst bij de brandweer, maar de dienstplicht gooit roet in het eten. Hij volgt in de avonduren een HTS-opleiding en probeert het zes jaar later nog een keer. Tevergeefs. Wel wordt hij aangenomen bij het ministerie voor Binnenlandse Zaken. Na een opleiding tot brandweerofficier begint hij op het ministerie bij de Directie Brandweer. "Ik heb daar in tien jaar tijd heel veel geleerd."

Op het ministerie houdt hij zich onder meer bezig met de ontwikkeling van een arbobeleid en persoonlijke beschermingsmiddelen: "Bij een van onze eerste onderzoeken lieten we een gewicht op een splinternieuwe helm vallen. De koperen kam sloeg zo in de houten testkop. Inmiddels is er gelukkig een prachtige Europese norm die het hoofd heel goed beschermt. Ook andere beschermingsmiddelen zijn steeds beter geworden. In dit soort projecten werkte ik vaak al nauw samen met Rotterdam én Amsterdam."

In 1987 volgt eindelijk de overstap naar de Amsterdamse Brandweer, mede doordat Jan aan het eind van het jaar altijd twee weken stage loopt op Dirk. Hij begint als hoofd opleidingen en wordt daarna Chef 3e Sectie: Binnenstad en Noord. "De droom werd werkelijkheid ja. Een bijzonder gevoel. Een van de eerste grote uitrukken was de brand in de Van Hogendorpstraat, waarbij twee collega's ingesloten raakten. Ik zorgde ervoor dat ze in het ziekenhuis konden praten met een ervaren collega die ze echt vertrouwden."

Bedrijfsopvangteam

Die brand was mede aanleiding voor de oprichting van het eerste Bedrijfsopvangteam (BOT), bestaande uit twee psychologen, de bedrijfsarts en leden van de OR. "Samen met tekenaar Arend van Dam maakte ik in 1991 het eerste boekje over het BOT. Met als titel 'Normale reacties op abnormale gebeurtenissen'. Alle collega's kregen dat thuisgestuurd. Ik vond het heel bijzonder om een bijdrage te leveren aan het eerste BOT-team binnen Brandweer Nederland."

Hoei: een gezellige vereniging voor oud-brandweermedewerkers

In de afgelopen 150 jaar zijn veel brandweermedewerkers gekomen en gegaan. Sommigen zijn na hun afscheid lid geworden van Hoei.

"Brandweervereniging Hoei bestaat sinds 1968", vertelt voorzitter Richard Standaard. "We zijn een vereniging voor medewerkers van de brandweer die met eervol ontslag zijn gegaan. Het gaat om repressieve krachten én om mensen van kantoor. De meesten melden zich aan na hun pensioen of FLO, maar we hebben ook leden die na hun brandweercarrière nog iets anders hebben gedaan."

Voor elk wat wils Hoei-leden kunnen meedoen aan allerlei activiteiten. "We doen echt van alles. Schaatsen, fietsen, wandelen, dansen, klaverjassen en soms zelfs een paar dagen samen weg in een hotel. Voor elk wat wils dus. Ook de partners van de leden zijn vaak van de partij. Zo hebben we een goede tijd samen met collega's van vroeger. Het is altijd erg gezellig."

Iets voor jou? Het lidmaatschap van Hoei kost 20 euro per jaar. Bij sommige activiteiten betaal je iets bij. Sta jij op het punt te stoppen met werken of weg te gaan bij de brandweer? En lijkt deze vereniging je wel iets? Word dan lid via www.brandweervereniginghoei.nl.

Een ander project waar hij met trots op terugkijkt, is het alcoholbeleid 'De laatste ronde'. "Op alle niveaus werd in diensttijd weleens wat gedronken en daar moesten we echt vanaf. We hebben samen met de Jellinek-kliniek een programma opgezet, uitgaande van zorg en begeleiding en niet meteen sanctie. Behoorlijk wat collega's hebben hier baat bij gehad, ook in de hogere echelons. In brandweer-Bargoens: geen gelul, nul is nul."

In zijn periode als Chef leert Jan de stad beter kennen. "Ik keek meer en meer met een brandweerbril naar de binnenstad, nog steeds eigenlijk. Waar zitten de stijgleidingen van de Oude Kerk? Welke kruip-door-sluip-door-routes zijn er? Dan ga je op de Jodenbreestraat naar binnen en sta je ineens op het Waterlooplein. Dan ontdek je pas dat die straat een dijk is."

Dieptepunt

Het voert te ver om hier alle branden te noemen waar Jan bij betrokken was, maar drie moeten in elk geval genoemd worden. In oktober 1989 is er bijvoorbeeld de grote brand in de Muiderkerk. "Bouw- en woningtoezicht wilde de toren om laten trekken. Godzijdank hebben we dat tegen kunnen houden. Twee jaar later hadden we de brand in de Stopera, waarbij zeven collega's ingesloten raakten. Terwijl ze boven 'gewoon' het afscheid vierden van choreograaf Rudi van Dantzig, in aanwezigheid van koningin Beatrix. Mijn dieptepunt was zonder twijfel de brand op de Motorkade, waarbij drie collega's omkwamen. Mijn bezoek aan een van de weduwen was de zwaarste gang ooit."

Het thema van Jans afscheidscongres in 2007 was dan ook Nazorg en Integriteit. "Bij de brandweer- en rampenzorg zijn de voorbereiding, de preparatie en preventie

van groot belang. Dat zorgt er uiteindelijk voor dat zo min mogelijk slachtoffers vallen. Maar gaat ook om het totale zorgsysteem. Let wel: geen 'gepamper' maar duidelijkheid, nette omgangsvormen, fatsoen, van iedereen. Soms drink ik nog wel eens een koffietje op een van de kazernes. Als ik dan de arbeidshygiëne zie, de omgangsvormen... Dat is gelukkig in de loop van de tijd allemaal veel beter geworden."

Stokje overdragen

De brandweer is nog steeds een belangrijk onderdeel van Jans leven. Hij fietst en schaatst met oud-collega's, geeft rondleidingen en is afscheidnemend voorzitter van huisjesvereniging Het Brandpunt. "Gelukkig heb ik inmiddels wat jonge mensen erbij kunnen betrekken, die ook heel actief zijn. Dat ik er op dit moment mee stop, zorgt ervoor dat ik nog een jonger iemand kan inwerken. Gelukkig komt er een feestelijke bijeenkomst vanwege het 75-jarig bestaan. Een mooi moment om het stokje over te dragen – zeker in het jaar dat de oudste beroepsbrandweer van Nederland 150 jaar bestaat."

Dirk

Hendrik

Nico

Een stad vol kazernes

Als je rondwaalt door onze mooie stad kun je zomaar een voormalige kazerne tegenkomen. Je herkent de kazernes aan de grote gebogen deuren of raampartijen waar vroeger de bluswagens (te paard) door uitrukten. Sommige hebben zelfs nog een gevelbord van de brandweer. We nemen je mee op een kleine tour.

Tekst Liora Razi **Beeld** Paul Kangangi

In onze organisatie zijn we gewend aan kazernenamen als Willem, Nico of Teunis. Maar waarom heten de kazernes eigenlijk zo? Om die vraag te beantwoorden, doen we een tour langs de originele panden van kazernes met een bijzondere naam. Goed om te weten: de eerste letter van een straat- of buurtnaam werd gebruikt om de voertuigen een naam te geven volgens het oude telefoonalfabet. Dat alfabet bestond toen vooral uit mannennamen. Zo was autospuit Karel geplaatst op kazerne Kattenburg. Uiteindelijk werden in de 'brandweervolksmond' de voertuignamen ook gebruikt voor de kazernes.

Kazerne Dirk – Hoofdwacht 'D' van Duivelseiland

De oudste actieve brandweerkazerne van Nederland is kazerne Dirk aan de Honthorststraat 27. Zelfs met over 125 jaar op de teller is dit niet de originele kazerne Dirk. De 'D' is overgenomen van de kazerne die de gemeente Nieuwer-Amstel in 1892 opende aan de Van Baerlestraat. In 1896 werd de kazerne toegevoegd aan Amsterdam. De 'D' stond voor 'Duivelseiland', een oude wijk in Amsterdam Zuid. Nieuwsgierig hoe de oude kazerne Dirk er van binnen uitziet? Je kunt er tegenwoordig aanschuiven voor een Italiaanse pizza.

Kazerne Hendrik – Hoofdwacht 'H' van Huiszittenhuis

Kazerne Hendrik is sinds 1985 een blikvanger op de kruising van de Rozengracht en Marnixstraat. De 'H' komt van het Huiszittenhuis aan de Prinsengracht 237 dat vroeger ondersteuning gaf aan de thuiszittende armen. In 1874 werd het Huiszittenhuis verbouwd tot kazerne voor de eerste beroepsbrandweer. Wegens slechte bereikbaarheid verhuisde de kazerne naar de Rozengracht. Dankzij krakers werd het Huiszittenhuis tijdelijk gered van de sloop. Uiteindelijk moest het kazernepand inclusief het hoge brandslangenhuis toch tegen de vlakte vanwege huiszwam. De gevel, de scheepshouten plafondbalken en de tuinmuur zijn als enige gespaard gebleven. Inmiddels bestaat het Huiszittenhuis uit meerdere woningen.

Kazerne Nico – Hoofdwacht 'N' van Nieuwmarkt

De Waag op de Nieuwmarkt heeft door de eeuwen verschillende functies gehad. Waaronder die van brandweerkazerne Nico van 1874 tot 1890. Daarna verhuisde Nico naar de Ruijterkade. Van hieruit kon namelijk ook via de pont worden uitgerukt naar Amsterdam Noord. Kazerne Nico verhuisde in 1973 naar de huidige locatie aan de IJtunnel 4. In de Waag zit nu op de begane grond een gelijknamig restaurant. Erboven zit Waag Futurelab. Een organisatie die bijdraagt aan onderzoek, ontwerp en ontwikkeling van een duurzame, rechtvaardige samenleving.

Kazerne Pieter - Wacht 'P' van Poeldijkstraat

Klinkt bekend? Pieter is de enige kazerne waarvan je de naam direct kunt herleiden. De 'P' van Pieter komt van

Poeldijkstraat 1020, waar de kazerne sinds 1972 nog steeds in gebruik is. In tegenstelling tot de andere kazernes is Pieter nooit verhuisd. De kazerne had wel voorgangers met andere namen. Vóór Pieter was er een post in de Frederikstraat en in 1896 was er kazerne 'G' aan het Wilhelmina Gasthuisterrein in de Helmersbuurt.

Kazerne Teunis – Wacht 'T' van Jan Tooropstraat

Teunis was de eerste brandweerberoepskazerne in Amsterdam-West. Het was een tijdelijke kazerne in de GVB-garage aan de Jan Tooropstraat. Van 1959 tot 1965 nam de brandweer daar intrek met een nieuwe tankautospuit. Bij alarm moesten brandweerlieden van het kantinedeel helemaal naar de andere kant van de garage rennen, waar de auto stond. Na een aantal verhuizingen zit Teunis sinds 2011 aan de Vredenhofweg 3. Zoals je kunt zien op de foto zit de oude GVB Garage West er nog steeds.

Kazerne Willem – Hoofdwacht 'W' van Weesper

Kazerne Willem werd in 1873 gebouwd aan het Weesperplein (Valckenierstraat 2) voor de nieuwe beroepsbrandweer. Omdat de brandweer uitbreidde en moderniseerde met auto's kwam er in 1909 een kazerne aan de Nieuwe Achtergracht. Een bekende kazerne omdat er indrukwekkende brandweervoertuigen uitgesteld stonden, inclusief de 'Jan van der Heyde' blusboot op de gracht. Sinds 1984 – dit jaar dus 40 jaar – zit kazerne Willem aan de Ringdijk 98. De oude kazerne aan de Valckenierstraat is nu een GGD-gebouw. ▶

Een heel leven naast de brandweer

De dienstwoning naast kazerne Dirk is het thuis van mevrouw Haster. Het is een unieke plek in het hart van de stad, waar haar leven nauw verbonden is geraakt met de brandweer.

Tekst Miralda Kuils **Beeld** Paul Kangangi

"Toen ik in 1966 met mijn man trouwde, werd de brandweer een groot onderdeel van mijn leven. Hij begon als brandmeester, klom op tot sectiechef van Dirk en een aantal andere kazernes en op het laatst was hij plaatsvervangend commandant. Sinds 1971 woon ik naast Dirk."

André Hazes "Het leven naast een kazerne bracht en brengt een hoop drukte met zich mee. André Hazes die luid door de boxen schalde, het gedender van laarzen op de trap. Naast mijn keuken zat vroeger het kantoor van mijn man. Dat was handig, want als het tijd was voor de lunch tikte ik een paar keer met een pollepel tegen de muur. Dan wist hij dat het tijd was om te eten."

Vriendschap en gemeenschapszin "Vroeger was het verenigingsleven veel sterker bij de brandweer. Er was een voetbalclub, je kon dansen en vanuit de kazerne werden veel sportieve activiteiten georganiseerd. Ook de gezinnen waren veel meer betrokken bij de brandweer. Met oud en nieuw vierden we altijd groot feest, met verkleedpartijen aan toe. Het was een unieke ervaring, vol met vriendschap en gemeenschapszin. Ik had het voor geen goud willen missen."

Toegewijde mensen "De werkzaamheden van de brandweer zijn ook veranderd. Vroeger hadden we veel kolenkachels en schoorsteenbranden. Tegenwoordig is het uitrukken een stuk minder en zijn er meer afhijsingen en minder branden. Toch blijft het in de kern hetzelfde: een groep toegewijde mensen die altijd voor je klaarstaat als je ze nodig hebt."

Gebroken ruggewervels "Wonen naast een kazerne brengt niet alleen gezelligheid, maar ook veiligheid. Als ik een probleempje heb, kan ik bij de buurmannen aankloppen en dan helpen ze me altijd. Het is altijd: hallo buurvrouw, hoe gaat het met u? Dat vind ik alleen maar leuk. Zelf ben ik ook eens afgehesen door kazerne Dirk. Toen ik een keer van de trap viel 's nachts lukte het mij nog wel om de trap weer op te klimmen. Maar in de ochtend ging het toch niet zo goed. De ambulance kwam en toen heeft Dirk mij naar beneden gehesen. Ik bleek twee

gebroken ruggewervels te hebben, waar ik gelukkig helemaal van hersteld ben."

Fijn wonen "Soms klagen mensen wel eens over de sirenes als ze 's nachts uitrukken, maar ik ben het brandweerleven zó gewend, ik hoor dat al niet meer. Ja, het is hier fijn wonen."

Zebra

Willem

uit een kazernenoedgebouw. Deze werd in 1969 gebouwd in de toen gloednieuwe Bijlmermeer. De eerste brandweerpost 'IJ' van IJbrand werd in 1916 in gebruik genomen bij een houten nooddorp aan de noordkant van het IJ. Dit nooddorp ontstond vanwege woningtekort. In 1925 werd het nooddorp ontruimd en opgeheven. Daarmee verdween IJbrand, om in 1944 weer terug te keren.

De 'V' van Kazerne Victor komt van de Pieter Vlamingstraat. Het originele benedenhuis is inmiddels vervangen door nieuwbouw. In 1912 werd de huidige kazerne Victor geopend aan de Dapperstraat. Deze kazerne was de eerste zonder paardenstallen – en met elektrische voertuigen!

Meer panden?

Onze regio kent nog veel meer voormalige kazernepanden. Helaas waren dat er te veel voor dit artikel. Hou onze social media @brandweeraa in de gaten voor meer 150 jaar brandweerweetjes!

Kazerne Zebra – Post 'Z' van Zamenhofstraat

Je zou het niet meteen herkennen als kazerne, maar dit kleine gebouw aan de Zamenhofstraat in Vogeldorp in Noord was tot 1946 de oorspronkelijke kazerne Zebra. Volgens het spelalfabet van toen zou de 'Z' voor Zaandam staan, maar daar krijg je in Amsterdam-Noord misverstanden van. Ook Zulu uit het NATO-alfabet was niet handig. Zebra van het Engelse telefoonalfabet bleek de beste optie. Door de groei van Amsterdam-Noord werd in 1973 de veel grotere en huidige kazerne Zebra gebouwd aan de IJdoornlaan 60. De geschiedenis van de oude post Z leeft voort in het huidige gebruik van het gebouw. Het is het kantoor van Noordje dat kunst- en taalprojecten voor kinderen en jongeren in Noord organiseert. Het kantoor wordt Kazerne Z genoemd en ook binnen spot je hier en daar een brandweerman in de decoratie op de muren.

En Anton, IJbrand en Victor dan?

Helaas bestaan de oorspronkelijke gebouwen van deze kazernes niet meer. Kazerne Anton dankt zijn naam aan het toen zogeheten 'Aanloopcentrum' dat onder andere bestond

Pieter

Teunis

De evolutie van het brandweerkantoor

Ook achter de schermen is het werk bij de brandweer in de afgelopen decennia behoorlijk veranderd. Theo Roelofs en Karin van der Kaaden vertellen over de evolutie van het brandweerkantoor.

Tekst Johanna Nikolov **Beeld** Paul Kangangi en Linda van Beekhoven

'Ik pleit voor een evenwicht tussen uniformiteit en maatwerk'

Na 25 jaar bij verschillende gemeentes maakte Karin van der Kaaden in 2008 de overstap naar Brandweer Amsterdam-Amstelland. Ze is nu coördinator Team Beleid bij P&O.

"In mijn carrière bij de brandweer en veiligheidsregio heb ik me niet alleen beziggehouden met de rechtspositie van vrijwilligers, maar ook veel aandacht besteed aan de groep beroepsbrandweer. In het bijzonder de mensen die met FLO gaan. De arbeidsvoorwaarden die gericht zijn op

hun 24-uurs diensten en de hele FLO-regeling, maken het werk complex, maar ook een uitdaging. Sinds twee jaar ben ik ook onderdeel van de landelijke werkgeversvereniging, waar ik waardevolle ervaring van de werkvloer kan inbrengen. En de beleidsstukken die ik opstel, voer ik hier weer uit."

Uniformiteit

Karin benadrukt het belang van toenemende uniformiteit. "De rechtspositie van onze veiligheidsregio, met daarin van oudsher een sterke relatie met de gemeente Amsterdam, komt steeds meer in lijn met alle andere veiligheidsregio's. Vooral in een tijd waarin de verschillende regio's vaak putten uit dezelfde vijver bij het werven van nieuwe brandweermensen, is het belangrijk om de arbeidsvoorwaarden zoveel mogelijk gelijk te houden. Ik begrijp de noodzaak om soms af te wijken van de regels, maar afwijkingen mogen niet de norm worden. Zoals ik het zelf zeg: houd het huisje bij het schuurtje. Ik pleit voor een evenwicht tussen uniformiteit en maatwerk. Zo kan de brandweer efficiënt blijven opereren, zonder het risico te lopen te verzanden in te veel uitzonderingen."

Alles in één tas

Net als Theo heeft Karin ook de verschillende verhuizingen van kantoor meegemaakt. Van de Weesperzijde naar de Karspeldreef en uiteindelijk naar Kazerne Willem. "De overgang naar papierloos werken op de Karspeldreef maakte de verhuizing naar Kazerne Willem een stuk eenvoudiger. Waar voor de eerste verhuizing nogal wat verhuishagens nodig waren, paste nu alles in één tas. Op kazerne Willem zit het kantoorpersoneel veel dicht bij de brandweermensen. Dat zorgde voor een nieuwe dynamiek. In het begin was dat even wennen, maar nu lopen de brandweermensen veel makkelijker naar boven om even iets te vragen."

Aanspreekpunt

Karin legt uit wat haar werk bij onze organisatie zo leuk maakt. "De voortdurende verdieping en diversiteit. Mijn ervaring en brede kennis maken mij nu een aanspreekpunt voor complexe vraagstukken binnen het team. Ik geniet nog volop van de unieke werkomgeving waar kantoorcollega's samenwerken met beroepsbrandweerlieden, vrijwilligers, staf en FLO'ers."

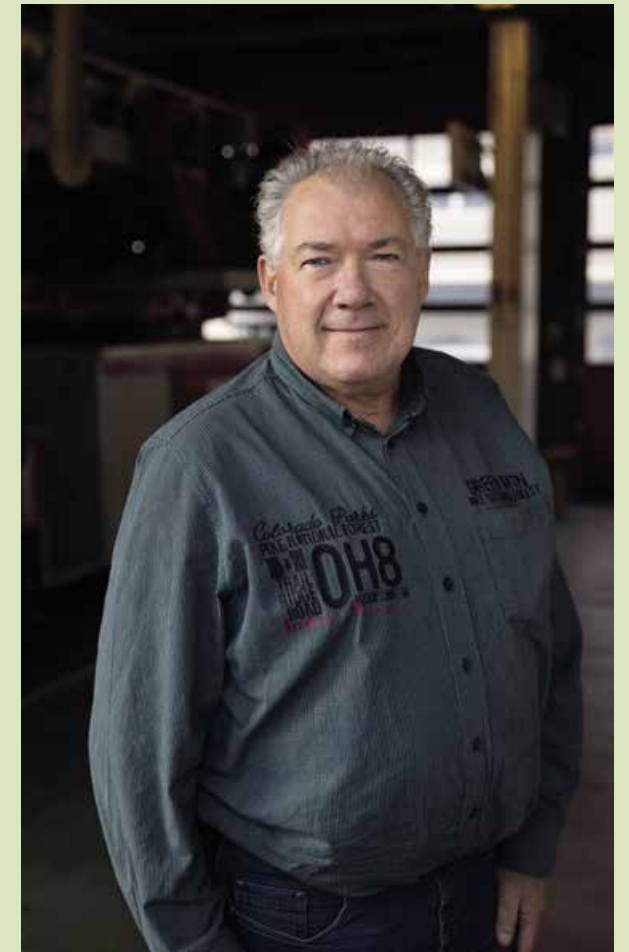
'Samen houden we het vuur van dienstbaarheid brandend'

Als een ware pionier heeft Theo Roelofs (adviseur operationele informatie) de brandweerautomatisering vanaf de begindagen meegemaakt. Zijn reis van meer dan veertig jaar vertelt het verhaal van een onvermoeibare inzet voor vooruitgang.

Terugkijkend op zijn carrière herinnert Theo zich de dagen waarin computers zoals we die nu kennen nog niet gebruikt werden. "We begonnen met de Commodore en de MSX2. Bestanden werden opgeslagen op cassettebandjes en floppy disks. Via PARBAC en ARBAC kwam de overgang naar het Gemeenschappelijke Meldkamer Systeem, het GMS. Dit begon in 1997 en bracht nieuwe mogelijkheden met zich mee. In deze jaren werd ook het C2000-project verder ontwikkeld. Dat zorgde ervoor dat de communicatie via portofoons en mobilofoons landelijk mogelijk was. Ook de alarmering van brandweerpersoneel werd landelijk."

Uniformiteit Een andere positieve ontwikkeling die Theo benoemt, is de toenemende uniformiteit in de manier van werken binnen verschillende regio's. "We hoeven als regio niet meer steeds het wiel opnieuw uit te vinden. We hebben daar nog wel wat stappen in te zetten, maar we hebben er al veel gezet. En dat maakt het ook makkelijker voor vrijwilligers die tegelijkertijd in een andere regio beroeps zijn, om soepel te schakelen tussen verschillende regio's."

Toekomstige uitdagingen Voor de toekomst voorspelt Theo een groeiende vraag naar specialistische vaardigheden. "De behoefte aan maatwerk komt als reactie op een veranderende omgeving. We krijgen steeds vaker te maken met kades en muren die het niet meer houden. Dat vraagt een andere manier van optreden en daar moeten we ons op voorbereiden. Dat zou kunnen betekenen: andere

voertuigen, extra kazernes en wellicht gespecialiseerde eenheden om te anticiperen op toekomstige uitdagingen."

Saamhorigheid

Na meer dan veertig jaar heeft hij nog steeds plezier in het werk voor de brandweer. "Het is een leuke club mensen, er heerst saamhorigheid, en bovenal, we helpen mensen in nood. En met zijn allen kunnen we bij de brandweer het vuur van dienstbaarheid brandend houden."

Net nieuw of zeer ervaren 'Jezelf bewijzen vanaf het moment dat je binnenkomt'

Abder Chentouf (57) is bezig aan zijn laatste twee jaar bij Brandweer Amsterdam-Amstelland, Yoram Zandvliet (24) is net begonnen. Een gesprek over de mooie én heftige kanten van het brandweervak. 'Na zes maanden had ik mijn eerste reanimatie.'

Tekst Jeroen Kleijne Beeld Dennis Lubbers

Abder, jij werkt sinds 1996 voor de brandweer, en Yoram, jij sinds 1 november. Hoe zijn jullie in dit vak gerold?

Abder: "Ik zat bij dienst Openbare Werken van de gemeente Amsterdam. Lange tijd had de brandweer geen nieuwe mensen nodig, maar toen hoorde ik van een vriend dat ze weer mensen aannamen. Dus zo is het gekomen. Ik was dertig toen ik begon."

Yoram: "Ik heb eerst op redelijk hoog niveau gevoetbald. Eerst vijf jaar bij PEC Zwolle, daarna in België en Bulgarije. Die laatste periode verloor ik eigenlijk het plezier in het voetbal. Terug in Nederland was ik een beetje zoekende. Een vriend van mijn oom is duiker bij de brandweer, en hij zei dat het misschien ook wel iets voor mij was. Op dat moment was ik nog net te jong, maar een jaar geleden heb ik toch gesolliciteerd."

Was het brandweervak voor jullie toch een beetje een droom?

Abder: "Als jochie met een Marokkaanse achtergrond stond ik er nooit bij stil dat dit werk een mogelijkheid was, ik kende ook niemand die bij de brandweer werkte. Maar toen het op mijn pad kwam, leek het me wel een heel mooi vak. Iets apart."

Yoram: "Mijn droom was lange tijd vooral het betaald voetbal. Maar toen ik er hoogte van kreeg, wilde ik het wel heel graag. Zeker toen ik erachter kwam dat je echt iets moet kunnen en bewijzen om bij de brandweer te mogen. Ik zag vooral de uitdaging. En inmiddels voel ik me hier echt op mijn plek."

Wat zit 'm dat in?

Yoram: "Het is vooral de sfeer van de ploeg onder elkaar,

die herken ik wel van de kleedkamer. Veel lachen, maar ook presteren als het moet. Dat past bij me."

Hoe was dat voor jou toen je net begon?

Abder: "Ik werd goed ontvangen, laat ik dat vooropstellen. Je komt wel in een wereld terecht die voor jou onbekend is, waardoor je dingen anders kunt interpreteren. Je moet jezelf bewijzen vanaf het moment dat je binnenkomt. Je probeert je aan te passen, met behoud van je identiteit natuurlijk."

Hoe doe je dat?

Abder: "Je komt binnen in een ploeg van zes of acht man – vroeger was er altijd een 'ladder' bij. Als je ziet dat iemand gaat schoonmaken of bakken, moet je niet gaan wachten tot je een opdracht krijgt. Je moet jezelf in de groep 'gooien'. Meningingen heb je overal. Dat moet je ook niet opvatten als iets negatiefs. Juist mensen die van je houden zeggen: 'Luister, pikkie, je kunt het beter zo en zo doen'. Dat moet je zien als leermomenten. Het is geven en nemen."

Waar heb jij zelf het meest van geleerd?

Abder: "Alles wat je meemaakt, brengt je weer een stukje verder. Ook de moeilijke momenten. Na zes maanden had ik al mijn eerste reanimatie, tegenover het Lucas Ziekenhuis. Van een jongen die onder de bus was gekomen. Ineens sta je met een infuus in je hand. Nota bene in mijn eigen buurt, dus het kon zomaar een buurjongen zijn. Ik keek net iets te lang naar zijn gezicht, dat helemaal opgeblazen was. Ik heb dat beeld heel lang bij me gehouden. Dat is meteen mijn eerste advies: hou je bij het incident, want je hersenen slaan dat soort beelden op."

Schrik je ervan als je zoiets hoort?

Yoram: "Ik wil sowieso iets betekenen voor mensen, als iemand in nood is wil ik hem helpen. Dat hoort uiteindelijk ook bij deze baan. Maar op dit soort heftige dingen kun je je niet echt voorbereiden."

Abder: "Je weet pas echt hoe het is als het je overkomt. Gelukkig staan er in zo'n geval collega's voor je klaar. Dat hoort ook bij de brandweer."

Yoram: "Stiekem hoop ik natuurlijk wel dat het alarm afgaat als ik op de kazerne ben. Ik wil niet dat er iemand onder een bus komt, maar ik wil alles wat ik tot nu toe geleerd heb wel graag in praktijk brengen. Als ik daarmee mensen helpen, graag. Dat willen we denk ik allemaal."

Hoe bevalt het je tot nu toe?

Yoram: "Ik heb mijn eerste jaarplaatsing op Willem en de ploeg daar heeft me goed opgevangen. Ik voel me er thuis. Ik heb al een paar reanimaties meegemaakt. Als je iemand terug kunt brengen, geeft dat een goed gevoel. Mijn doel is vooral om ervaring op te doen en zoveel mogelijk te leren."

Waar kijk je het meeste naar uit?

Yoram: "Ik heb twee autobranden gehad, maar ik wacht toch wel op mijn eerste middelbrandje woning. Daarvoor zit je toch bij de brandweer."

Abder: "Hoe vaak dat voorkomt, wisselt nogal."

Tegenwoordig met die rookmelders zijn we er vaak eerder bij. Stiekem is dat ook een beetje jammer – hoewel je dat natuurlijk niet mag zeggen, haha. Je gunt niemand een brand, maar blussen is wel onderdeel van je vak."

Wat zou je Yoram nog mee willen geven?

Abder: "Gewoon meedoen. En durf hulp te vragen. Collega's zijn altijd bereid om iets uit te leggen. Als je zegt dat je iets kan, maar je blijkt het niet te kunnen als je in actie moet komen, laat je de groep vallen."

En Yoram, kan Abder nog iets van jou leren?

Yoram: "Zo, da's een moeilijke vraag..."

Abder: "We leren allemaal van elkaar."

Yoram: "Het zal toch nog steeds eerder andersom zijn, met al die praktijkervaring die hij meebrengt. In de opleiding zijn alle procedures in mijn hoofd gestampt, maar het gaat natuurlijk bijna nooit volgens het boekje."

Komen jullie ook nog een keer samen in actie?

Abder: "Sinds 1 januari zit ik hier in Osdorp."

Yoram: "En ik heb daar ook al een paar keer gewerkt. Dus misschien staan we straks zij aan zij bij mijn eerste middelbrand."

Abder: "Dat zou mooi zijn."

Koppers'Corner

Gerard Koppers is het 'wandeland geheugen' van de brandweer. Van jongs af aan houdt hij zich bezig met de brandweer en de geschiedenis. In de loop der jaren heeft hij vele boeken en artikelen geschreven, lezingen gegeven en is hij gids bij stadswandelingen.

In Sitrap neemt hij je mee in het roemrijke verleden van de brandweer in Amsterdam-Amstelland.

150 jaar in vuur en vlam

Anderhalve eeuw geleden werd in Amsterdam de beroepsbrandweer in dienst gesteld. Zo'n snelle beroepsbrandweer en niet veel later de gedegen preventie-voorschriften en controles hebben ongetwijfeld veel schade en menselijk leed voorkomen. Toch was het niet altijd mogelijk om het vuur snel genoeg de baas te worden; de historie van het korps is dan ook doorspekt met grote branden. In dit verhaal zet Gerard Koppers de tien meest opvallende branden op een rijtje.

20 februari 1890: Stadsschouwburg, Leidseplein (tekening: J.M.A. Rieke, Stadsarchief)

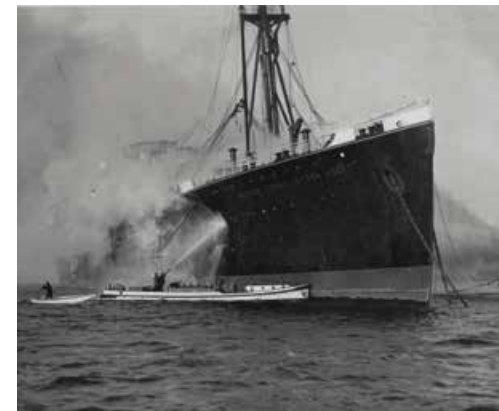
Om zes minuten voor vijf werd de brandmelder in de Stadsschouwburg aan het Leidseplein geactiveerd. Post 'L' aan de Leidschepoort was binnen zes minuten ter plaatse, maar er was al snel geen beginnen aan. De schouwburg was van hout, hoewel er later een stenen muurtje omheen was gemetseld. Het brandbare interieur hielp ook al niet mee en bovendien vroom het behoorlijk, zodat sommige slangleidingen bevroren raakten voordat de kranen geopend konden worden. Alle acht stoomspuiten, inclusief de 'Jan van der Heyde' en zes handbrandspuiten moesten worden ingezet. 125 man van de brandweer en 70 ter plaatse geworven vrijwilligers konden om 8.44 uur het sein 'Brand meester' geven. Na vier jaar opende op dezelfde plek een nieuwe Stadsschouwburg.

18 april 1929: Paleis voor Volksvlucht, Frederiksplein (foto: J.M.A. Rieke, Stadsarchief)

In het holst van de nacht brak door onbekende oorzaak een felle brand uit in het Paleis voor Volksvlucht aan het Frederiksplein. Dat was een indrukwekkend tentoonstellingsgebouw en theater, grotendeels opgetrokken uit ijzer en glas. Mede daarom had het de reputatie onbrandbaar te zijn, maar de inventaris, coulissen en tussenwanden waren een dankbare prooi van het vuur. De aanwezige brandmuren hielden veel tegen, maar tegen de zich ontwikkelende vuurzee was niets bestand. Binnen een paar uur stond het gehele complex in volle vlam. Het werd zó heet, dat het KNMI-weerstation op de Oostelijke Handelskade een temperatuurstijging van twee graden kon noteren. Heel Amsterdam liep uit, zeker de volgende dag, om de imposante ruïnes te aanschouwen. De brandweer zette 71 man in en bijna negen miljoen liter water. Decennialang bleef het terrein onbebouwd, omdat daar het nieuwe stadhuis zou kunnen komen. Het werd uiteindelijk de Nederlandsche Bank, die daar in 1968 zijn hoofdkantoor opende. Inmiddels gaan er weer stemmen op om een kopie van het 'Paleis' te bouwen op het Frederiksplein.

14 november 1932: Passagierschip P.C. Hooft, Sumatrakade (foto: Archief Brandweer Amsterdam)

Een waar spektakel was de brand in het passagierschip P.C. Hooft van de Stoomvaartmaatschappij Nederland aan de Sumatrakade in het IJ. De luxueuze inventaris en aankleding zorgden voor een felle brand en het brandende schip trok kijkers van beide IJ-oevers. Later werd het brandende schip versleept naar een veiliger plek en uiteindelijk belandde het in Rotterdam op de sloop. De brand werd gemeld om 00.33 uur en was om 15.00 uur overmeesterd. De nablissing duurde tot 22 november. Op de foto zien we de blusboot Jason en de nieuwe blusboot Jan van der Heijde in actie, die toen net anderhalf jaar oud was.

27 april 1943: Carlton Hotel en omgeving (foto: Archief Brandweer Amsterdam)

In de Tweede Wereldoorlog kreeg ook Amsterdam zijn portie oorlogsgeweld, waaronder oliebranden, bombardementen, sabotage-acties en vliegtuigongevallen. Een hevige brand brak op 27 april 1943 uit, na het neerstorten van een Engelse bommenwerper op het gebouwencomplex achter het Carlton Hotel aan de Reguliersdwarsstraat en Singel. Ironisch genoeg betrof het een vliegtuig dat was aangeschoten door de Duitse luchtafweer, die het hoofdkwartier in en achter het Carlton Hotel had. Er vielen 13 doden en 36 gewonden, buiten de luchtmachtbemannings. Voor de blussing van de branden werd versterking gevraagd van gemeentelijke brandweerkorpsen uit Zaandam, Bussum, Alkmaar, Bloemendaal, Den Haag en de Rijksbrandweer uit Den Haag. In totaal kwamen 20 autospuiten, 29 motorspuiten, 3 autoladders, de blusboot en tal van hulpvoertuigen in actie, met in totaal 237 manschappen en 94 vrijwilligers. Na viereneuhalf uur kwam het sein 'Brand meester'. Naast de grote brand waren er nog twee kleine uitlaande branden, vijf kleine binnenbranden en twee buitenbranden.

11 september 1948: Koelhuis Amerika, Oostelijke Handelskade 27 (foto: KLM, Stadsarchief)

Een spectaculaire brand vond plaats aan de Oostelijke Handelskade in het kolossale koelhuis Amerika. Dat pand lag tot de nok toe vol met levensmiddelen, die na de oorlog weer volop aangevoerd konden worden. Het vuur vond gretig voedsel in de voorraden en kon zelfs door de stevige bouwconstructie nauwelijks afgeremd worden. De brand werd gemeld om 5.28 uur en pas de volgende dag om 15.00 uur kon de brandweer het sein 'Brand meester' geven. Pas op 16 september volgde het 'Einde blussing' en waren 53 miljoen liters water verspoten. In die vijf dagen hadden duizenden Amsterdammers en treinreizigers zich vergaapt aan het bluswerk.

16 februari 1963: C&A, Damrak
(foto: A.N.T. Leeman)

Midden in de strenge winter, die de bijnaam 'Hel van '63' kreeg, brak een heftige brand uit in het modema-gazijn van C&A aan het Damrak. In het holst van de nacht, om 2.49 uur, ging de brandmelder af die voor de Beurspassage stond. De brandbare inventaris en de moeizame bluswaterwinning door het dichtgevroren Damrak zorgden voor een immense vuurzee. 142 man en zeven miljoen liter water zorgden ervoor dat om 7.58 uur het sein 'Brand meester' kon worden gegeven. Het lukte om de brand te beperken tot het pand zelf, ondanks de stralingshitte. Het opruimwerk was nog lastig, omdat de slangen stijf bevroren waren. Een paar weken daarvoor was de Luycks-fabriek in Diemen afgebrand, waardoor op het Damrak al snel klonk: 'Wat Luycks deed met zijn augurken, deed C&A met zijn jurken!'

9 mei 1977: Hotel Polen, Rokin/Kalverstraat
(foto: Gerard Koppers)

Op maandagochtend om 6.39 uur kwam de eerste melding van hotel Polen aan het Rokin. Er was brand uitgebroken in de meubeltoonzaal van Inden onder het hotel. Bluspogingen van de nachtportier leken vruchteloos en de brand breidde zich snel uit vanwege de brandbare inventaris. In het hotel bevonden zich 109 gasten en twee personeelsleden. Door de openstaande tussendeuren verspreidden rook en vuur zich razendsnel door het hotelgedeelte; de hotelgasten deden verwoede pogingen aan het gevaar te ontsnappen. De brandweer mobiliseerde in korte tijd alle autoladders en riep acht autosputten op. Het lukte om 28 mensen via autoladders en tien door springzeilen te redden. Na een snelle branduitbreiding via de aanpalende boekhandel van De Slegte stortte het hotel binnen een uur in, met medeneming van nog een aantal hotelgasten. Om 09.26 uur werd 'Brand meester' gegeven. Uiteindelijk vielen er 33 doden en 47 gewonden. De brand werd onderwerp van het internationale brandweercongres in Amsterdam in 1983 en dat was de aanleiding tot de stroomlijning van de Europese regelgeving op het gebied van verblijfsinrichtingen.

3 april 1968: Gereformeerde Kerk, Hoogstraat Weesp
(foto: KLM, Archief Brandweer Amsterdam)

Tegen half vier 's middags brak er brand uit in een fabriekscomplex aan de Nieuwstad in het centrum van Weesp. Mede door de harde wind breidde het vuur zich razendsnel uit naar de naastgelegen bibliotheek, die al snel niet meer te redden was. De wind jaagde brandend papier door de omgeving en er ontstonden meerdere branden, waaronder een brand in de Gereformeerde Kerk aan de Hoogstraat. Enkele omliggende brandweerkorpsen waren al te hulp geschoten, ook Amsterdam werd om assistentie gevraagd. Vanuit de hoofdstad vertrokken om 16.32 uur de autosputten W (Nieuwe Achtergracht) en R (Rozengracht) en de autoladders H (Prinsengracht) en W naar het geteisterde stadje. Samen met de brandweer uit Hilversum blusten de Amsterdammers de kerk, maar ze konden niet voorkomen dat de inventaris grote schade opliep en het karakteristieke torentje verloren ging.

16 december 1983: Casa Rosso, Oude Zijds Achterburgwal
(foto: Gerard Koppers)

Tegen elf uur 's avonds kwam een gefrustreerde ex-werknemer van 'Casa Rosso' naar de Wallen om wraak te nemen voor zijn ontslag. Met een jerrycan benzine in de ene en een pistool in de andere hand ging hij door de gebouwen, waarin een sekstheater, gokhallen, sauna en clubruimten waren. Hij zorgde voor grote paniek door op meerdere plaatsen brand te stichten. Het vuur kreeg snel vat op de brandbare inventaris. De aanwezigen probeerden langs verschillende wegen te vluchten, waarbij er ook enkelen uit de ramen sprongen. De brandweer was gelukkig snel ter plaatse en kon nog vier personen redden. Snel namen zij de blussing ter hand, maar het vuur had zijn slachtoffers al gemaakt. Na de blussing telden zij dertien doden en zestien gewonden. De dader werd nog dezelfde avond opgepakt. Ondanks de onoverzichtelijkheid van al die panden werd de brand na tweeënehalf uur overmeesterd en kon het bergingswerk beginnen. De gealarmeerde blusboot 'Jan van der Heijde III' had de grootste moeite om voor de deur te komen door het vele afval in de gracht, waarbij een matras in de schroeven terecht kwam.

Steeds beter voorbereid

Dat een grote stad ondanks een professionele brandweerorganisatie toch nog de nodige rampen kan meemaken, moge blijken uit dit korte overzicht. We rekenen er echter op dat we steeds beter voorbereid zijn op calamiteiten en dat dit soort lijsten niet te lang hoeven te worden.

4 oktober 1992: Kruitberg/Groeneveen, Bijlmer vliegcrash
(foto: KLM, Archief Brandweer Amsterdam)

De grootste naoorlogse brand werd op die noodlottige zondagavond veroorzaakt door een neergestort vliegtuig. Om even over half zeven boorde een vrachtvliegtuig van het type Boeing-747 van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El-Al zich in de knik van de grote flats Kruitberg en Groeneveen. Er ontstond meteen een vuurbal door de brandstof in de vleugels, die enkele tientallen flats in brand zette. Meteen kwam een grote blus- en reddingsoperatie op gang, waarbij honderden brandweermensen ingezet werden. Uiteindelijk vielen er 43 doden, onder wie de drie bemanningsleden en één passagier, en 27 gewonden. De bergingswerkzaamheden namen nog vele dagen in beslag; daarbij werd voor het eerst de regionale vrijwillige hulpverleningsorganisatie ingezet.

Kopje onder met de duikers

Een jubileum binnen een jubileumjaar? Begin dit jaar stond in Het Parool dat de Amsterdamse duikploeg dit jaar 50 jaar bestaat. Maar klopt dat wel? Hoog tijd om eens goed uit te zoeken hoeveel kaarsjes er uitgeblazen mogen worden.

Tekst Paul Kangangi **Beeld** aangeleverd

Het is vrijdagmiddag. Officier van dienst (OvD) Rik Jonkman deelt een kopie van het duikdiploma van zijn vader, Rob Jonkman*. Die zat in 1963 in het eerste klasje dat in Den Haag de Rijksopleiding tot brandweerofficier deed. Het zit namelijk zo: vroeger werden de zaken net wat anders geregeld. Er was wat meer ruimte voor een flexibele invulling van de opleiding. Alle lesstof was al vóór het einde van de studieperiode afgerond en er was dus tijd over. Het hele klasje werd daarom bij de Haagse brandweer, die al over een duikploeg beschikte, opgeleid tot brandweerdruiker.

Eerste duikers

Het idee was dat officieren na het volgen van de opleiding tot brandweerdruiker het duiken in hun eigen korps konden invoeren. Rob Jonkman en zijn Amsterdamse collega Joop Haster uit hetzelfde klasje werden begin 1964 de eerste duikers bij de Amsterdamse brandweer. In een periode van elf jaar deden in totaal acht Amsterdamse officieren dezelfde opleiding en daarom mochten zij het brandweerdruiken in Amsterdam uitvoeren. De duikende officieren stonden ook wel bekend als de kikkorsmannen vanwege hun karakteristieke uiterlijk.

Net voor het 100-jarig jubileum van de brandweer in 1973 bleek dat de werkdruk voor de officieren te hoog werd. De organisatie besloot dat het duiken een specialisatie binnen de brandweer moest worden. De eerste Amsterdamse duikploeg werd opgericht en kreeg een standplaats op kazerne Willem aan de Nieuwe Achtergracht. De Amsterdamse duikploeg waakt dus al 51 jaar over de Amsterdamse wateren en Amstelveen heeft ook een eigen duikploeg.

Op de tast

In het begin gingen duikers het water in met een 3mm wetsuit, een scuba duikset, vinnen en duikbril. Het water is in de afgelopen jaren gelukkig wat schoner geworden, maar het zicht is niet per se verbeterd. Nog steeds wordt er veel 'op de tast' gezocht. Uitrusting en aansturing zijn volgens duikmanager Ron Stil gelukkig wel enorm verbeterd. "De duikers beschikken nu over oefenroosters, oefenkaarten, registratie, werkinstructies en nog veel meer middelen om de veiligheid te waarborgen. Vanuit mijn functie bij de Veiligheidsregio heb ik de handleiding 'Arbeid onder overdruk' ontwikkeld, samen met collega's

uit de duikbranche. Om ervoor te zorgen dat alle duikapparatuur goed werkt en blijft werken, moeten we alles in de ademluchtwerkplaats goed reinigen, onderhouden en tijdig keuren."

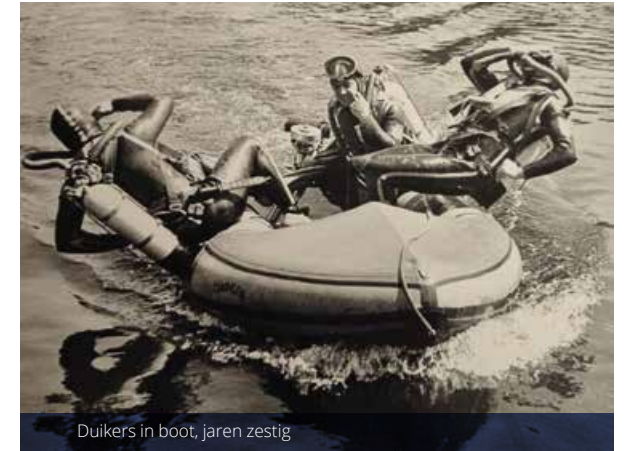
Mens en dier

Brandweerdruiker is een mooi vak als je de ondervraagde duikers mag geloven. Nick van den Berg: "Je doet het in eerste plaats om te helpen, maar natuurlijk ook voor de kick en omdat het je passie is. Als duiker red je mensen en dieren in en op het water en te water geraakte voertuigen. Daarnaast kunnen de duikers ingezet worden bij bergingsacties rondom waterslachtoffers. Bij onze taak horen ook het opsporen en bergen van objecten op verzoek van politie. En van objecten als die een direct gevaar vormen voor de scheepvaart of het milieu."

In teamverband

Een duik doe je nooit alleen, maar in teamverband. Een duikteam bestaat uit minimaal vier personen: één duikploegleider en drie duikers. Mocht de eerste duiker in de problemen komen, zit de reservedruiker klaar om binnen één minuut bij de brandweerdruiker in nood te zijn. De reddingsduikers duiken altijd solo aan een drijvende sein-/communicatielijn. Deze lijn wordt bediend door een lid van de duikploeg.

Het werk zelf is de afgelopen jaren ook veranderd. Waar voorheen voor alles wat er in het water gebeurde de brandweer werd ingezet, is dat tegenwoordig meer afgebakend. Rafael Torres: "Vroeger doken we nog weleens achter spullen aan die in de grachten verdwenen waren. We focussen ons nu alleen op reddingen van mens en dier. Andere duiktaken liggen onder andere bij het arrestatieteam van de politie en defensie."

Duikers in boot, jaren zestig

Bijzondere inzetten

Onder de brug

Bij een melding van een persoon te water bij het Rokin konden de duikers niemand vinden. Uiteindelijk is de duiker onder de brug richting de Munttoren nog even gaan kijken. Daar kreeg hij de schrik van zijn leven: in een luchtbel onder de brug werd hij ineens in het pikkedonker vastgepakt. Duiker en slachtoffer zijn er met een grote schrik vanaf gekomen.

Zegelringen

Een dame in de Jordaan wilde haar drie gouden zegelringen schoonmaken. Ze stonden in een glas water op de vensterbank. Haar echtgenoot was een enorme Formule 1 fan. Helaas had zijn favoriete coureur de wedstrijd verloren en in zijn teleurstelling en woede gooide hij zomaar het glas met water het raam uit, de gracht in. Met meerdere ploegen hebben de duikers destijds de gracht uitgekamd en twee ringen teruggevonden.

Voertuig te water

In de middag van 10 juli 2019 werd Nico gearmeerd voor voertuig te water op de Groenburgwal in Amsterdam. Bij aankomst hoorden de duikers dat er nog een slachtoffer zou moeten zijn in of om het voertuig. Deze persoon, een vrouw van achttien jaar, is uit het voertuig gered en gereanimeerd. Haar dank was zo groot dat ze haar redder graag wou ontmoeten in het ziekenhuis. AT5 was hierbij aanwezig (fragment via QR-code).

Multidisciplinaire duik oefening Veenkade, februari 2024 (foto: Paul Kangangi)

Auto te water De Ruyterkade, 1969

Auto te water Singel, 1968

128 keer

De duikploeg van Nico kwam afgelopen jaar 128 keer in actie bij een waterongeval, Amstelveen 53 keer. Duikinstructeur Ed de Roo legt uit dat er bij een waterongeval altijd een autospuit, een duikploeg en een OvD Brandweer ter plaatse zijn. "De bevelvoerder is in eerste instantie degene die in de lead is van het incident totdat de OvD er is. De bevelvoerder en de OvD leiden het incident, waarbij de duikploegleider de duikploeg leidt. Landelijk zijn er ongeveer 1200 gecertificeerde duikers/duikploegleiders, in onze regio hebben we er ruim veertig."

Risico's

Het is bekend dat elk water waarin gedoken wordt een zekere mate van vervuiling heeft. Om die reden dragen de duikers beschermende kleding zoals droogpak, dikke handschoenen, een volgelaatmasker en is er een ontsmettingsprocedure zodra ze uit het water komen. Om ervoor te zorgen dat alle duiken veilig worden uitgevoerd, moet er veel geoefend worden. Niet alleen de technische duikvaardigheid is belangrijk, maar ook het maken van 'onderwaterminuten' zorgt dat je gewend bent om in de risicovolle

omgeving te werken. Want niet alleen fysiek maar ook mentaal vraagt het brandweerdijken veel van de collega's. "Duiken is aangemerkt als hoogrisicovolle arbeid", vertelt Ron Stil. "Naast het feit dat we onder water niet kunnen ademen, zijn risico's de duikdiepte - maximaal 15 meter -, de stroming, beperkt zicht en gevaarlijke objecten onder water."

Gevlucht voor de politie

"Het redden van mens en dier kent vele kanten. Naast mensen die per ongeluk te water vallen, krijgen we ook te maken met mensen die suïcidaal zijn of gevlucht zijn voor de politie. Deze willen vaak helemaal niet gered worden, waardoor een duiker extra risico kan lopen. De remedie is vaak de mensen eerst moe laten worden en afstand houden om vervolgens in samenspraak met de politie over te gaan tot redding zodra kopje onder dreigt. Het ontbreken van energie van deze drenkelingen maakt dat de redding veiliger kan."

*Helaas is Riks vader Rob Jonkman op 7 februari 2024 overleden. Wij wensen de familie veel sterkte.

Thuis wachten tot het alarm gaat

Brandweer Amsterdam-Amstelland kon ook de laatste 150 jaar niet zonder de inzet van alle vrijwilligers. Maar welke plaats hebben zij in de geschiedenis? Stephan Mersie (zelf ook vrijwilliger geweest) dook samen met Rik Jonkman het brandweerarchief in om een en ander uit te zoeken. Over autospuiten, geldboetes en brandweerwedstrijden.

Tekst Stephan Mersie **Beeld** Aangeleverd

Vrijwilligers zijn altijd nodig geweest voor het werk van de brandweer. Al in het jaar 1675 vroeg het stadsbestuur aan de inwoners van Ouder-Amstel om nachtpatrouilles te lopen. Het doel? Zoals het werd beschreven: "De wacht te houden om zoveel onheil, hetzij brand of anderszins te voorkomen en te verhoeden."

In tegenstelling tot de beroepsbrandweer zitten vrijwilligers niet op de kazerne als het alarm gaat. Ze hebben wel één keer in de week een oefenavond, maar verder zijn ze elders aan het werk of zijn ze thuis. De beroepsbrandweer heeft zijn 24-uursdienst op de kazerne, de vrijwillige brandweer staat 24 uur klaar om vanuit thuis of werk op te komen. In de hele regio zijn vrijwilligers actief om hun aandeel te leveren in de paraatheid van de brandweer.

Kazerne Uithoorn De gemotoriseerde brandweer in Uithoorn zag het levenslicht in 1926, toen een autospuit op een T-Ford chassis werd aangeschaft. In 1935 breidde de vrijwillige brandweer het arsenaal uit met een Ford V8 autospuit. Helaas werd dit voertuig tijdens de oorlog gevorderd door de Duitsers en belandde het in Berlijn om daar brand te bestrijden. Gelukkig keerde het voertuig na de oorlog terug naar zijn thuisbasis in Uithoorn. Een aantal jaar vervulden dienstplichtigen de brandweerfunctie, maar in 1955 ontstond de vrijwillige brandweer van Uithoorn. Dit markeerde een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis. Bovendien werd in hetzelfde jaar de eerste vrijwillige kazerne gebouwd aan de Admiraal de Ruyterlaan.

Kazerne Diemen Op 10 november 1853 kwam er een verordening op het brandweren in de regio van Diemen.

Manspersonen van 18 tot 65 jaar waren verplicht dienst te nemen bij de brandspuit. Personen aangesteld bij brandspuiten werden bij weigering of ongehoorzaamheid gestraft met een geldboete van drie gulden. Uiteindelijk werd in 1928 de officiële vrijwillige brandweer in Diemen opgericht met de naam: In Aller Belang.

Kazerne Aalsmeer Het oudste bericht over de brandbestrijding in Aalsmeer dateert van 1612. Toen werd er besloten om zes leren emmers en twee brandladders aan te schaffen. Deze zouden bewaard worden in de kerk van Aalsmeer. Op 16 mei 1922 was er de komst van de eerste vierwielige mobiele motorbrandspuit in Aalsmeer, die nog wel door een paard of mankracht getrokken moest worden. Op 28 april 1925 kreeg Aalsmeer de eerste automobielmotorbrandspuit.

Kazerne Driemond De brandweer in Driemond is opgericht in 1935. In die tijd maakte Driemond nog deel uit van de gemeente Weesperkarspel. Toen uiteindelijk het westelijke deel bij de gemeente Amsterdam werd gevoegd, werd ook de brandweerpost deel van de Amsterdamse brandweer. Bij de opening in 2001 kreeg de nieuwe kazerne de naam Maxima.

Landelijk Noord Met de inlijving van de gemeenten Buiksloot, Nieuwendam en Ransdorp in 1921 kwamen de brandspuiten in Durgerdam, Holysloot, Nieuwendam (2 stuks), Ransdorp, Schellingwoude en Zunderdorp bij Amsterdam. De hoofdstad kreeg plotseling de beschikking over een vrijwillige brandweer van 486 man, verdeeld

Filmpjes

Via de QR-codes kun je drie filmpjes zien over de duikploeg:

Duikers in 100-jarig jubileumfilm uit 1974 op 8.34

3D-tour in de duikwagen

Warme douche aflevering 2015

over 20 posten. De brandspuiten in Nieuwendam en Schellingwoude werden opgeheven, de overige in 1923 en 1966 vervangen door motorbrandspuiten. Zunderdorp werd in 1973 opgeheven. De drie overgebleven korpsen werden in 1982 samengevoegd tot het korps Landelijk Noord in Ransdorp.

Kazerne Amstelveen Nieuwer-Amstel zoals Amstelveen tot 1964 heette, is altijd nauw verbonden geweest met Amsterdam. De eerste echte vrijwillige brandweer in Nieuwer-Amstel werd opgericht op 9 januari 1883 onder de naam: Trouw moet blijken. Deze groep mensen ontfermde zich over de gemeentelijke brandspuit. Het gebouw aan de Reijer Anslostraat waar deze brandspuit stond bestaat nog steeds. Na de Tweede Wereldoorlog organiseerde Amstelveen ook een van de eerste brandweerwedstrijden. Amstelveen pakte zelf de eerste plaats en liet acht andere korpsen achter zich.

Blusboot Jan van der Heyde De eerste blusboot van de Amsterdamse Brandweer – officieel een ‘drijvende stoomspuit’ – werd op 16 januari 1875 in dienst gesteld en vernoemd naar de beroemde uitvinder/schilder/

generaal-brandmeester Jan van der Heijden. De huidige boot heeft de ligplaats aan de Noorder IJdijk, naast de Oranjesluizen in Amsterdam-Noord. De boot wordt bemand door vrijwilligers.

Kazerne Duivendrecht Het korps in Duivendrecht werd gevormd in 1936 en was tot 1978 gevestigd aan de Molenkade. Op het dak van de drogist De Gaper van De Ruijter aan de Rijksstraatweg stond een sirene. Als die ging, holden de vrijwilligers naar de kazerne aan de kade, wat eigenlijk niets meer of minder was dan een bescheiden garage voor de brandweerauto. Je zag hem gauw over het hoofd, daar aan de Molenkade.

Kazerne Weesp De brandweerpost in Weesp maakte tot 11 januari 2022 deel uit van Veiligheidsregio Gooi & Vechtstreek. Door de fusie van Weesp en Amsterdam werd de brandweer onderdeel van de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland. De vorige kazerne aan de Achtergracht deed dienst van 1960 tot 2010. Daarna verhuisde de brandweer naar de huidige locatie aan de Aetsveldse laan.

Op weg naar een duurzamere toekomst

In de afgelopen 150 jaar zijn er veel technische ontwikkelingen geweest die het brandweerwerk slimmer en effectiever hebben gemaakt. In de afgelopen jaren is daar een nieuw aspect bij gekomen: duurzaamheid. En dan in de brede zin van het woord. We hebben dus niet alleen stappen gezet om het milieu minder te belasten, maar ook om duurzamer met onze medewerkers om te gaan. In vogelvlucht een drietal ontwikkelingen uit deze recente historie.

Tekst Johanna Nikolov/Lesley Cordewener

Duurzame organisatie Onze gebouwen zijn door de laatste jaren heen steeds iets groener geworden. Bram Tromp (Facilitair Bedrijf) en team Vastgoed zitten daarachter als drijvende kracht. Zo hebben we waar mogelijk zonnepanelen op de kazernedaken gelegd. Kazernes Dirk en Willem zijn inmiddels helemaal van het gas af. Op Galwin wordt regenwater slim opgevangen, daarmee testen ze vervolgens de pompen van de autospuiten. Galwin is daarnaast ook gasloos, maar hier is dat dankzij een geo-comfort warmtesysteem. Dat is een 154 meter diepe put die zorgt voor de regulering van warmte en koude lucht. In de zomer stop je warmte in de grond, die je in de winter gebruikt om mee te verwarmen. En in de winter stop je kou in de grond om in de zomer mee te koelen. Dat hadden de brandweerlieden uit het begin van ons bestaan zich vast niet voor kunnen stellen. Bij toekomstige verbouw en nieuwbouw blijft duurzaamheid steeds voorop staan. Zo wordt kazernes Duivendrecht

gasloos, en voorzien van een groendak en zonnepanelen. Hendrik wordt waarschijnlijk tegelijkertijd verbouwd. Die kazerne wordt ook gasloos en krijgt net als Galwin een eigen warmte-koudeopslaginstallatie. Uiteraard komen de zonnepanelen weer terug op het dak.

The Green Office

Sinds 2021 zet The Green Office zich in voor een duurzamere organisatie. Dit initiatief heeft geleid tot een paar praktische veranderingen:

- Drogen van handdoeken aan waslijnen in plaats van in de droger
- Moestuintjes op kazernes
- Afvalscheiding op alle locaties
- Vegetarische lunch bij vergaderingen op kantoor
- Duurzamere relatiegeschenken

Foto: Megin Zondervan

Foto: Lesley Cordewener

Helmwasmachine

Onderzoek wijst uit: roet op je huid is niet goed voor je gezondheid. Daarom kochten we zo'n acht jaar geleden de helmwasmachine, die met behulp van ultrasone geluidstrillingen het roet van de zachte binnenkant aftrilt. Er passen vier helmen per keer in en elke wasbeurt duurt acht minuten. Al met al een arbeidsintensieve klus, maar wel belangrijk! Nog zo'n uitvinding waar de brandweerman uit 1900 behoorlijk van had opgekeken.

Duurzaam vervoer Eerlijk is eerlijk. De paardenkarren van vroeger waren natuurlijk duurzamer dan de wagens die we nu gebruiken. Maar ook op het gebied van vervoer probeerden we de laatste jaren zo goed mogelijk te verduurzamen. Zo zijn wij - als pioniers in Europa - al in 2000 overgegaan op elektrische Smarts. In dat jaar kwam de gemeente Amsterdam met het 'Actieplan schone lucht'. Wij waren ons al langere tijd aan het oriënteren op voertuigen op alternatieve energie en het gemeenteplan was de laatste zet die we nodig hadden. We kochten de Smarts bij wijze van pilot, om te kijken of zij onze kleine poolauto's konden vervangen. Het bleek een succes. Inmiddels groeit onze vloot van elektrische voertuigen gestaag. De ontwikkelingen met betrekking tot alternatieve brandstoffen voor onze grote voertuigen houden we scherp in de gaten. We regelden leenfietsen op Willem en Nico, zodat (kantoor) medewerkers zich makkelijk tussen de kazernes kunnen bewegen. En in 2023 introduceerden we ons fietsplan met een slimme fietsaanschafregeling, waardoor medewerkers voor een schappelijk bedrag een goede fiets kunnen kopen om naar het werk te rijden.

Duurzaam inzetten van mensen Alle 150 jaar van ons bestaan waren en zijn de medewerkers de grootste kracht binnen de organisatie. Hun inzetbaarheid is dan ook van groot belang. Daarom is er tegenwoordig aandacht voor hun (mentale) gezondheid en veiligheid. In de beginjaren van de brandweer was dat nog wel anders. Bijna niet meer voor te stellen: brandweerlieden gingen in duffelse pakken, zonder ademlucht de brand tegemoet. Je vraagt je toch af hoe hun longen er toen uitzagen. Dat is sindsdien allemaal sterk verbeterd. Er kwam een team dat dagelijks zorg draagt voor ademlucht en schone pakken. Er kwamen betere protocollen, betere helmen en betere pakken. Al laten de recente zorgen op het gebied van PFAS in de pakken maar weer eens zien, dat er nog steeds ontwikkeling in zit.

Duidelijk is wel dat we nu veel meer dan vroeger letten op de gezondheid van onze mensen. Dat geldt trouwens ook voor de mentale gezondheid. Zo was er 35 jaar geleden nog geen enkele georganiseerde vorm van nazorg. Inmiddels zijn er het Bedrijfsopvang Team (BOT) en bedrijfsmaatschappelijke werk, en is er veel aandacht voor preventie. Het voorkomen van ziekteverzuim blijft ook in de toekomst hoog op de agenda.

Wist je dat...

... toen Victor werd gebouwd ze als eerste geen paard en wagen meer gebruikten, maar elektrische wagens? Deze wagens werden door generatoren opgeladen. Dat bleek toen toch niet zo goed te werken. Dus al snel stapte de brandweer weer over op wagens op fossiele brandstof.

Brand bestrijden in het jaar 2174

Tekst Lesley Cordewener

In deze Sitrap hebben we uitgebreid teruggekeken op 150 jaar brandweer Amsterdam-Amstelland. Maar wat als we eens naar de toekomst kijken? Hoe ziet de brandweer eruit over 150 jaar, in het jaar 2174? Yuna (5) was een van de kinderen die haar ideeën op papier zette.

“De brandweer beschikt in 2174 over een tankautospuit met een 360-graden cockpit, zodat de bestuurder overal kan kijken”, vertelt Yuna als toelichting bij haar tekening. “Om een brand in een hoog gebouw te blussen, kan een manschap een raket achter diens rug hangen, net als een astronaut, zodat die in de lucht kan vliegen. Daarnaast beschikt de brandweer over een ruimteschip met een uitschuifbaar trapplatform, zodat de slachtoffers in veiligheid kunnen worden gebracht. De kleuren van de brandweer zijn fluorescerend roze, oranje en geel. Dit om de zichtbaarheid te vergroten en omdat het mooi is.”

Mooie en fantasievolle tekeningen We vroegen alle medewerkers hun kinderen of kleinkinderen om een tekst of tekening te maken over de toekomst van de brandweer. Dat leverde mooie en fantasievolle tekeningen op. Het was dan ook lastig kiezen welke tekening in de Sitrap mocht staan. Uiteindelijk is de keus gevallen op de tekening van

de 5-jarige Yuna, dochter van Yves Gaudouen. Vooral het idee achter haar tekening sprak ons aan. Zij krijgt naast de vermelding in de Sitrap als attentie ook een bioscoopbon van de redactie. De overige tekeningen zijn nog te zien op intranet (zoekterm kinderen).

Robotblender op hol We kregen één verhaal binnen, van Wende (11). Dat vonden we zo'n fantastisch verhaal, dat we ook haar belonen met een bioscoopbon. Wende's verhaal gaat over brandweerprofessionals Maurice en Eva, die na een snelle kledingwissel in de omkleedmachine, al teleporterend op uitruk gaan. Het blijkt te gaan om een vliegend huis, dat in brand is gezet door een doorgedraaide robotblender. De eigenaar van het huis heeft zich angstig verstopt in de vriezer. Wil je weten hoe de twee brandweerhelden dit oplossen? Je kunt het hele verhaal lezen op intranet (zoekterm 'kinderen' – zie deel 2).